

Profesor PhDr. JÁN HVOZDÍK, DrSc.

Profesor Hvozdík pôsobí na Filozofickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Je jedným zo zakladateľov poradenskej a školskej psychológie u nás. Vlni mu v SPN vyšlo dielo Základy školskej psychológie, ktoré je vyvrcholením jeho celoživotnej práce. V poslednom čase sa veľmi intenzívne zaoberal vo svojej výskumnej práci najmä otázkami motivácie, regulácie v rozvoji osobnosti žiaka.

nia, do pamäťového učenia a často pri zníženej koncentrácii pozornosti, súvisiacej s ich predpubertálnym vekom, značne poklesne ich učebná výkonnosť, ako aj záujem o školu.

Je v silách učiteľa postupne túto situáciu zmeniť aj napriek tomu, že sa zvyšujú nároky na žiakov, že v triedach je ich veľa? Čo môže urobiť každý učiteľ, aby získal žiakov pre spoluprácu? Ako ich čo najlepšie motivovať?

Obávam sa jednoznačne odpovedať na túto otázku, aby odpoveď nevyznela formálne alebo zjednodušené. Za najdôležitejší, podľa môjho názoru, treba pokladať prístup k školskej práci, k žiakom na základe vnútornej diferenciácie. Jednotná škola nie je jednotnou preto, aby od všetkých žiakov očakávala a vyžadovala v tom istom čase, tými istými metódami tie isté výsledky. Je jednotnou preto, lebo chce utvárať pre všetkých rovnaké podmienky, v ktorých by sa rozvinuli a uplatnili ich rozdielne individuálne schopnosti. Predovšetkým v tom je diferencovaný prístup, ktorý ráta s rozdielnymi učebnými možnosťami žiakov. Len na základe tohto prístupu možno u všetkých, pri-

merane ich predpokladom, utvárať pozitívnu učebnú motiváciu, učiť ich reálnemu sebaobrazu, mať správny pohľad na svoje schopnosti a primerané aspirácie. To sa môže dosiahnuť len tým, že osvojovanie vedomostí sa uskutoční u žiaka počas vyučovania jemu primeraným tempom. Žiak sa tak najlepšie presvedčí o svojich možnostiach a schopnostiach. Takýto zdravý základ na utvorenie pozitívnej učebnej motivácie žiakov môže položiť len škola, ktorá tento vnútorný diferencovaný prístup k žiakom nezjednodušuje, ktorá spája motiváciu výkonom učebnej činnosti s motiváciou obsahom a priebehom učebnej činnosti. To však znamená prehodnotiť doterajšie postoje k učebnej činnosti žiakov a k ich motivácii. Cieľom školy a výchovno-vzdelávacích postupov by nemalo byť iba dosahovanie výkonov, ale rovnakou mierou aj skvalitnenie obsahu učebnej činnosti žiaka, v ktorej dochádza alebo nedochádza k zrodu a rozvoju učebnej motivácie. Preto aj hodnotenie učebnej činnosti žiaka vonkajšou spätnou väzbou by sa nemalo týkať len výkonov, ale aj obsahu a priebehu ich učebnej

činnosti. To platí aj o vytváraní podmienok na prežívanie kladných citov žiakov, ktoré môžu významne prispieť k povzbudeniu a k zvýšeniu motivácie žiakov. Treba povedať, že prehodnotenie doterajších postojov k učebnej činnosti žiakov a k ich motivácii má svoj širší význam, lebo vzťah k učeniu, ich motivácia sa prenáša aj do neskoršieho prístupu k práci. Samozrejme, početne veľké triedy sú značnou prekážkou pri realizácii motivačne podloženého vyučovania, i keď ho nevylučujú.

To si v nejednom prípade bude žiadať zmeniť aj vzťah učiteľa k žiakom. Mnohí učitelia v mene akejsi spravodlivosti, objektívnosti, stávajú sa takmer neosobnými.

Áno, myslím si, že vo vzťahu učiteľa k žiakom sú ešte značné rezervy. Vzťah žiaka k učeniu, k učebnému predmetu závisí v podstatnej miere predovšetkým od učiteľa. Dokazuje to denná prax väčšiny učiteľov, ktorí vedú utvoriť v škole zdravú pracovnú atmosféru, bez úzkosti, strachu a zbytočného napätia. Taká atmosféra je doslova hnacím motorom učebnej aktivity žiakov. A naopak, ničím sa nedá nahradiť nedostatok alebo absencia angažovane prejaveneho záujmu o žiaka a žičlivosti voči nemu. No požiadavka pozitívneho vzťahu k deťom rovnako platí aj pre rodičov. Žiada sa zdôrazniť, že potreba učebnej činnosti nie je len vrodená, ale vzniká a vyvíja sa v zložitých podmienkach prostredia, v ktorom rodina má svoj veľký význam. Je potešiteľné, že rodiny dnes môžu zabezpečiť dobré materiálne podmienky na výchovu a na učenie detí. Ale škola má právo od nich žiadať viac. Nie doučať žiaka! To by malo byť skôr výnimkou ako pravidlom. Veľa závisí od toho, ako hovoria rodičia pred dieťaťom o učiteľoch a akú hierarchiu mravných hodnôt ňuho utvárajú, ako aj to, či dokážu u neho podnietiť pozitívnu aktivitu. Tak najvýznamnejšie prispievajú k výchove pozitívnej motivácie žiakov.

Ďakujeme za rozhovor.

Redakcia